

До разової спеціалізованої ради PhD 14321
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
(46027, м. Тернопіль, вул. Максима Кривоноса, 2)

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора,
завідувача кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін
Тернопільського національного медичного університету
імені І. Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України

Кульчицького Віталія Йосиповича

на дисертацію Щербини Костянтина Євгеновича

«Підготовка здобувачів фахової передвищої освіти до командної взаємодії
засобами тренінгових технологій», подану на здобуття ступеня доктора
філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Сучасні соціально-економічні та освітні трансформації в Україні зумовлюють потребу у підготовці конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно працювати в команді, приймати спільні рішення та відповідати за їх реалізацію. Особливо важливим це є для майбутніх менеджерів, професійна діяльність яких безпосередньо пов'язана з організацією командної роботи, комунікацією, лідерством і співпрацею. У сучасних умовах роботодавці дедалі більше цінують не лише професійні знання фахівців, а й їхню здатність до конструктивної взаємодії, координації спільної діяльності та досягнення командних результатів. Тому формування готовності до командної взаємодії розглядається як один із ключових напрямів удосконалення професійної підготовки майбутніх менеджерів.

Актуальність проблеми посилюється вимогами роботодавців і положеннями нормативно-правових документів України, які наголошують на необхідності формування у здобувачів освіти навичок командної взаємодії, комунікації та відповідального прийняття рішень. Важливість зазначеної проблематики підтверджується також сучасними тенденціями розвитку управлінської діяльності, що потребують високого рівня соціальної компетентності, лідерських якостей та здатності працювати в динамічному професійному середовищі.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених командному менеджменту та командоутворенню, питання підготовки майбутніх менеджерів до командної взаємодії в умовах фахової передвищої освіти, зокрема засобами тренінгових технологій, залишається недостатньо дослідженим.

У дисертації обґрунтовано наявність суперечностей між потребою ринку праці у фахівцях, здатних до ефективної командної взаємодії, та недостатнім рівнем сформованості відповідних умінь у випускників; між

необхідністю впровадження інноваційних технологій навчання і переважанням традиційних підходів; між значним потенціалом тренінгових технологій та їх недостатнім використанням у закладах фахової передвищої освіти. Автором доведено, що застосування тренінгових технологій сприяє розвитку комунікативних, організаційних і рефлексивних умінь, необхідних для успішної професійної діяльності менеджера.

Отже, актуальність дослідження Щербини К. Є. зумовлена суспільною потребою у підготовці сучасних менеджерів, необхідністю вдосконалення професійної підготовки здобувачів фахової передвищої освіти та недостатньою теоретико-методичною розробленістю проблеми формування готовності до командної взаємодії засобами тренінгових технологій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота Щербини Костянтина Євгеновича виконана відповідно до тематичного плану наукової та науково-організаційної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка в межах науково-дослідної роботи «Теоретичні й методичні засади професійної діяльності та підготовки фахівців соціономічних професій» (державний реєстраційний номер 0123U104172).

Тему дисертаційного дослідження перезатверджено Вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 11 від 27 січня 2026 року).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційна робота характеризується належним рівнем наукової аргументованості, логічною послідовністю викладу матеріалу та цілісністю дослідницької концепції. Наукові положення, висновки і практичні рекомендації ґрунтуються на ґрунтовному аналізі вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, сучасних підходів до професійної підготовки майбутніх менеджерів, теорії командоутворення та можливостей використання тренінгових технологій в освітньому процесі.

Переконливим є теоретичне обґрунтування сутності командної взаємодії як важливої складової професійної компетентності майбутнього менеджера. Автор не обмежується узагальненням існуючих підходів, а здійснює уточнення змісту базових понять дослідження, зокрема «командна взаємодія», «готовність до командної взаємодії», «готовність майбутніх менеджерів до командної взаємодії», «командоутворення», «тімбілдинг», що забезпечує належний рівень поняттєво-категоріальної визначеності дослідження.

Науковий інтерес становить розроблена модель підготовки здобувачів фахової передвищої освіти до командної взаємодії засобами тренінгових технологій. Її структура відзначається внутрішньою логікою та системністю, оскільки поєднує концептуально-цільовий, змістовий, методичний і результативний блоки. Важливо, що модель не має декларативного характеру, а безпосередньо пов'язана з визначеними організаційно-

педагогічними умовами, які забезпечують її практичну реалізацію в освітньому процесі закладів фахової передвищої освіти.

Достатньо аргументованими є висновки щодо ефективності запропонованих організаційно-педагогічних умов, серед яких особливу увагу приділено створенню синергетичної взаємодії між суб'єктами освітнього процесу, використанню подієво орієнтованих форм навчання та комплексному застосуванню командно-формувальних методів і тренінгових технологій. Автор переконливо доводить, що саме сукупність цих умов забезпечує формування мотиваційно-ціннісного, когнітивно-діяльнісного та рефлексивно-комунікативного компонентів готовності майбутніх менеджерів до командної взаємодії.

Високий рівень обґрунтованості результатів забезпечено використанням комплексу взаємодоповнювальних методів дослідження. У роботі вдало поєднано теоретичні методи аналізу, синтезу, порівняння, педагогічного моделювання з емпіричними методами спостереження, анкетування, тестування, самооцінювання, виконання практичних завдань та педагогічного експерименту. Коректність інтерпретації отриманих результатів підтверджується застосуванням методів математичної статистики, зокрема критерію Пірсона, що підвищує достовірність зроблених висновків.

На окрему увагу заслуговує розроблений автором критеріально-діагностичний інструментарій оцінювання готовності майбутніх менеджерів до командної взаємодії. Визначення мотиваційно-ціннісного, когнітивно-діяльнісного та рефлексивно-комунікативного критеріїв, а також відповідних показників і рівнів сформованості досліджуваної якості забезпечує можливість комплексної оцінки результатів професійної підготовки здобувачів освіти.

Достовірність і практична значущість результатів підтверджуються проведенням педагогічного експерименту на базі кількох закладів фахової передвищої освіти. Отримані результати демонструють позитивну динаміку сформованості готовності майбутніх менеджерів до командної взаємодії, що свідчить про ефективність розробленої моделі та запропонованих організаційно-педагогічних умов.

Наукова новизна дослідження є достатньо обґрунтованою та підтверджується логікою теоретичного аналізу, змістом авторської моделі й результатами експериментальної роботи. Її сутність полягає в розробленні та апробації моделі підготовки здобувачів фахової передвищої освіти до командної взаємодії засобами тренінгових технологій, визначенні організаційно-педагогічних умов її ефективного функціонування та створенні відповідного змістово-процесуального забезпечення.

Теоретичне значення дисертації полягає у подальшому розвитку наукових уявлень про професійну підготовку майбутніх менеджерів, уточненні змісту ключових понять дослідження та розширенні методологічних засад використання тренінгових технологій у системі фахової передвищої освіти.

Практичне значення результатів дослідження підтверджується

можливістю їх використання в діяльності закладів фахової передвищої освіти під час реалізації освітніх програм з менеджменту, розроблення навчально-методичного забезпечення, організації тренінгової роботи та підвищення якості професійної підготовки майбутніх управлінців. Запропоновані тренінги, навчальні вправи, кейси та діагностичний інструментарій мають виразну практикоорієнтовану спрямованість і можуть бути адаптовані до потреб різних освітніх середовищ.

Таким чином, наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, є достатньо обґрунтованими, логічно виведеними з результатів теоретичного й експериментального дослідження, взаємопов'язаними та достовірними, що свідчить про належний науковий рівень виконаної роботи.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях

Основні наукові положення, результати та висновки дисертаційного дослідження достатньо повно відображені в опублікованих працях здобувача. За темою дисертації опубліковано наукові праці у фахових виданнях категорії «Б», розділ у колективній монографії, а також низку тез і матеріалів міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, що забезпечило належну апробацію результатів дослідження в науковому середовищі.

Зміст публікацій відповідає тематиці дисертації та послідовно розкриває її основні концептуальні положення. У наукових працях висвітлено теоретичні засади командування і командної взаємодії, особливості формування готовності майбутніх менеджерів до командної роботи, потенціал проєктних і тренінгових технологій у професійній підготовці здобувачів фахової передвищої освіти, обґрунтовано організаційно-педагогічні умови та модель підготовки до командної взаємодії. Окремі публікації присвячено питанням корпоративного навчання, тимблдингу, розвитку професійно-ціннісних орієнтацій, діагностиці командної взаємодії та впровадженню тренінгових технологій у підготовку майбутніх менеджерів.

Аналіз опублікованих праць дає підстави стверджувати, що вони відображають логіку проведеного дослідження – від теоретичного осмислення проблеми та уточнення понятійно-категоріального апарату до розроблення авторської моделі, визначення організаційно-педагогічних умов і представлення практичних результатів експериментальної роботи. Обсяг та зміст публікацій свідчать про належний рівень апробації й достатню повноту висвітлення результатів дисертаційного дослідження.

Дотримання принципів академічної доброчесності

Аналіз дисертації «Підготовка здобувачів фахової передвищої освіти до командної взаємодії засобами тренінгових технологій» та відповідних наукових публікацій підтверджує дотримання принципів академічної доброчесності. У роботі належним чином використані наукові джерела, а всі

запозичення оригінальних ідей, нормативно-правових документів та результатів досліджень інших авторів супроводжуються відповідними посиланнями. Автор чітко відмежував власні наукові напрацювання від результатів попередніх досліджень і забезпечив ґрунтовне обґрунтування наукових положень та висновків дисертації.

Представлені в роботі результати теоретичного аналізу, розроблена модель підготовки здобувачів до командної взаємодії, а також визначені організаційно-педагогічні умови і змістово-процесуальне забезпечення дослідження повністю узгоджуються із заявленою метою, завданнями та методологією. У дисертації також зазначено особистий внесок здобувача у співавторських публікаціях, що відповідає вимогам академічної етики. Ознак плагіату, самоплагіату, фабрикації чи фальсифікації наукових результатів не виявлено, що свідчить про відповідність дослідження загальновизнаним принципам академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивно оцінюючи наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертаційної роботи Щербини К. Є., вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та побажання дискусійного характеру:

1. У першому розділі дисертації автором здійснено ґрунтовний аналіз наукових підходів до командування, командної взаємодії та професійної підготовки майбутніх менеджерів. Разом із тим, на нашу думку, доцільно було б ширше представити порівняльний аналіз сучасних міжнародних моделей розвитку командної ефективності (Agile-команд, Scrum-команд, проєктних команд у цифровому середовищі), оскільки саме вони дедалі активніше впливають на зміст професійної діяльності менеджерів у сучасних організаціях.

2. Заслуговує схвалення запропонована автором система критеріїв та показників готовності майбутніх менеджерів до командної взаємодії. Водночас рефлексивно-комунікативний критерій містить досить широкий спектр характеристик (рефлексія, емпатія, соціальне сприйняття, комунікативні вміння), що дещо ускладнює їх диференційоване оцінювання. На нашу думку, доцільним було б більш детально обґрунтувати механізми розмежування окремих показників цього критерію та їх вплив на загальний результат діагностики.

3. У другому розділі дисертації автором обґрунтовано три організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх менеджерів до командної взаємодії та розроблено відповідну модель. Проте у роботі недостатньо висвітлено питання можливостей її адаптації до підготовки здобувачів інших спеціальностей фахової передвищої освіти. Вважаємо, що розкриття універсального потенціалу запропонованої моделі суттєво посилило б практичну значущість дослідження.

4. У процесі формувального експерименту автором успішно апробовано комплекс тренінгів, кейсів, проєктних завдань та інтерактивних методів навчання. Водночас було б доцільно ширше представити порівняльний аналіз ефективності окремих тренінгових технологій між

собою. Це дозволило б визначити, які саме елементи розробленої системи мають найбільший вплив на формування мотиваційно-ціннісного, когнітивно-діяльнісного та рефлексивно-комунікативного компонентів готовності до командної взаємодії.

Разом із тим висловлені зауваження та побажання мають переважно рекомендаційний і дискусійний характер, не знижують загальної високої оцінки дисертаційної роботи, не впливають на достовірність одержаних результатів та не применшують її наукової й практичної цінності.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Щербини Костянтина Євгеновича є завершеним самостійним науковим дослідженням, присвяченим актуальній проблемі підготовки здобувачів фахової передвищої освіти до командної взаємодії засобами тренінгових технологій. У роботі теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено модель такої підготовки, а також визначено організаційно-педагогічні умови її ефективної реалізації. Отримані результати характеризуються науковою новизною, теоретичною та практичною значущістю. Висновки й рекомендації автора є достатньо обґрунтованими, достовірними та підтвердженими результатами педагогічного експерименту.

За актуальністю теми, ступенем наукової новизни, теоретичною та практичною значущістю, обґрунтованістю наукових положень, висновків і рекомендацій дисертація відповідає Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40, зі змінами, внесеними наказом МОН України від 31.05.2019 № 759, а також пунктам 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44, зі змінами, внесеними постановами Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 № 341, від 19.05.2023 № 502 та від 03.05.2024 № 507. Автор дисертації – Щербина Костянтин Євгенович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки вищої школи
та суспільних дисциплін Тернопільського
національного медичного університету
імені І. Я. Горбачевського
Міністерства охорони здоров'я України

 Віталій КУЛЬЧИЦЬКИЙ

